

ЮВІЛЕЙНІ РУБЕЖІ СОЦІОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Соціологічна освіта є порівняно новою галуззю вищої професійної освіти в Україні. Наприкінці 70-х – початку 80-х рр. ХХ ст., з початком Перебудови, впровадженням політики "гласності" та певного ідеологічного оновлення радянського суспільства у вітчизняних науково-освітніх осередках з'являються перші кафедри соціології. Проте справжнє утвердження соціології як самостійної академічної науки в Україні розпочалося з проголошенням незалежності Української держави. Відповідно до постанови Міністерства освіти України (травень 1993 р.) соціологія набула статусу базової навчальної дисципліни у вищих державних навчальних закладах і стала обов'язковим предметом, що вивчається у ВНЗ України III–IV рівнів акредитації. Потужний імпульс цьому процесу надав Указ Президента України від 25 квітня 2001 р. "Про розвиток соціологічної науки в Україні".

Нині кваліфікованих соціологів-професіоналів готують близько 60 державних та приватних університетів України. Протягом двох останніх років відзначили ювілейні річниці підготовки професійних соціологів ряд провідних державних університетів, а саме:

- Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна – 30 років з початку підготовки професійних соціологів та 20 років від заснування соціологічного факультету (2010 р.);
- Київський національний університет ім. Т. Шевченка – 25 років підготовки соціологів-професіоналів (2011 р.);
- Дніпропетровський національний університет ім. О. Гончара – 20 років кафедри соціології (2011 р.);
- Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля – 10 років кафедри соціології (2010 р.).

Наступний, 2012 р. також буде щедрим на ювілеї для осередків вітчизняної соціологічної освіти: кафедри соціології Одеського національного університету імені І.І. Мечникова та Національного університету "Києво-Могилянська академія" відзначатимуть відповідно свою 20-ту, а Львівського національного університету ім. І. Франка – 10-ту річницю. Наймолодшим ювіляром у 2012-му буде кафедра теорії та методології соціології Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова – 5 років навчальної та наукової діяльності.

Пропонований нижче стислий огляд становлення та здобутків провідних осередків соціологічної освіти України засвідчує її високий потенціал та здатність забезпечити широкий спектр суспільних потреб висококваліфікованими кадрами суспільствознавців, примножувати скарби знань, вкрай необхідних для орієнтування в складному і динамічному сучасному суспільному житті.

Традиція наукових соціологічних розвідок та освітньої діяльності цього напрямку існує в **Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна** вже сторіччя, тобто соціологічна освіта бере тут свій початок ще з до-революційних часів. Роки "сталінщини" призупинили розвиток соціологічної науки та освіти в Радянському Союзі, в тому числі і в Харківському університеті. Тільки наприкінці 1950-х – на початку 1960-х рр., у період так званої "відлиги", коли почався процес "реабілітації" та відродження вітчизняної соціології, в СРСР з'являються соціологічні центри, лабораторії, групи. Серед перших із них була соціологічна лабораторія Харківського державного університету, створена у листопаді 1963 р.

Саме ця лабораторія стала осередком становлення соціологів-професіоналів, які згодом забезпечили відкриття та успішне функціонування кафедри соціології, а пізніше і відділення соціології та соціологічного факультету в Харківському університеті. Головним ініціатором створення соціологічної лабораторії була Олена Олександрівна Якуба. Соціолог за покликанням, вона практично все своє життя присвятила служінню соціологічній науці та освіті. Її ім'я називають серед тих, хто по праву вважається фундатором вітчизняної соціології. Як засновник Харківської соціологічної школи професор О.О. Якуба приділяла величезну увагу розвитку емпіричних соціологічних досліджень. Будучи незмінним науковим керівником соціологічної лабораторії Харківського університету від її відкриття до останнього дня свого життя, Олена Олександрівна Якуба залучала до роботи в ній як своїх колег – досвідчених викладачів, так і наукову молодь. Серед перших співробітників соціологічної лабораторії були Л.Ф. Нецвіт, А.І. Андрющенко, І.Ф. Некрасова, М.В. Кирилова, Л.А. Маленкова, В.Л. Арбеніна та ін. Пізніше, на початку 1970-х рр., до них приєдналися І.І. Шеремет, Л.Г. Сокурянська, на початку 1980-х рр. – А.М. Ніколаєвська, Л.Ф. Хомуха та ін. У 1990–2000-і рр. кадровий склад лабораторії поповнюється випускниками соціологічного факультету. У ці роки до неї прийшли працювати О.А. Орлова, Г.С. Остроухова, К.В. Оністрат, О.Ю. Бардіна-Віж'є та ін. Майже всі вони і сьогодні успішно працюють на соціологічному факультеті Харківського університету. Величезний внесок у розвиток соціологічної науки та освіти зробили такі співробітники лабораторії, а потім і кафедри соціології, як В.О. Правоторов, В.І. Писаренко, В.Ч. Літвинович, Т.О. Козуб, І.Ю. Белохвостікова, О.І. Навроцький, які, на жаль, вже пішли із життя.

1 січня 1980 р. за ініціативою О.О. Якуби в Харківському університеті було відкрито одну з перших у колишньому Радянському Союзі кафедру соціології. О.О. Якуба керувала нею до 2001 р. З 2001 р. і до сьогодні нею керує професор Людмила Георгіївна Сокурянська. Окрім провідних фахівців соціологічної лабораторії до викладацької роботи на кафедрі були залучені кращі спеціалісти з інших вищих навчальних закладів м. Харкова. Серед них – В.С. Бакіров, який сьогодні обіймає посаду ректора Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна.

Саме з 1980 р. в Харківському університеті розпочато підготовку перших соціологів-професіоналів у нашій країні. З цією метою на економічному

факультеті ХДУ була відкрита спеціалізація із соціології, першими випускниками якої у 1983 р. були теперішній декан соціологічного факультету Валерій Миколайович Ніколаєвський, завідувач кафедри методів соціологічних досліджень соціологічного факультету ХНУ Олександр Іванович Кізілов, завідувачка кафедри соціальної структури та соціальних відносин Київського національного університету імені Т. Шевченка Ольга Дмитрівна Куценко та інші знані в Україні та за її межами соціологи.

Через вісім років після відкриття кафедри соціології в Харківському університеті було відкрито відділення соціології. Перший набір на це відділення був невеликим – усього 27 осіб, саме вони стали першими випускниками створеного в 1990 р. соціологічного факультету. У 2010/2011 навч. році соціологічний факультет ХНУ набрав на перший курс 106 студентів, усього ж сьогодні на факультеті навчається близько 700 осіб, вони отримують освіту за двома напрямками (соціологія й політологія – рівень бакалаврату), чотирма спеціальностями (соціологія, політологія, соціальна робота і медіа-комунікації – рівень магістратури) і 10 спеціалізаціями; вивчають понад 100 навчальних і спеціальних курсів, проходять практику у ВНЗ і коледжах, органах державного і муніципального управління, починаючи з місцевих рад і закінчуючи Верховною Радою, в соціальних службах та дослідницьких центрах не тільки Харкова, але й Львова, Луцька та інших міст нашої країни. Найкращим студентам рішенням вченої ради факультету присуджуються стипендії імені видатних вітчизняних соціологів М.М. Ковалевського та О.О. Якуби.

Починався соціологічний факультет ХНУ з трьох кафедр. Крім кафедри соціології, підготовку майбутніх соціологів здійснювали створені в 1990 р. кафедра соціології праці та управління (сьогодні це кафедра соціології управління та соціальної роботи), яку очолила доцент А.І. Андрюшенко, а сьогодні керує професор В.М. Ніколаєвський, і кафедра методики і техніки соціологічних досліджень, першим завідувачем якої був Валерій Олександрович Правоторов (сьогодні її очолює професор А.І. Кізілов). У 1993 р. була відкрита кафедра соціальних технологій (сьогодні це кафедра прикладної соціології), яку з моменту її створення очолює член-кореспондент НАН України професор В.С. Бакіров.

У 2005 р. факультетська сім'я поповнилася ще однією кафедрою – політичної соціології. До 2007 р. її очолювала професор Ольга Дмитрівна Куценко, у 2007–2008 рр. – професор Олексій Ігорович Навроцький, сьогодні її завідувачем є член-кореспондент НАН України професор В.Б. Свтух.

І, нарешті, в 2009 р. була відкрита ще одна кафедра, а разом з нею і новий напрям у роботі факультету – кафедра медіакомунікацій на чолі з професором Л.В. Стародубцевою.

За 20 років історії соціологічного факультету його викладацький склад збільшився фактично в чотири рази. Сьогодні на факультеті працюють 49 викладачів, серед них – 12 докторів і 32 кандидати наук. Їх зусиллями за ці роки факультет підготував 1325 фахівців-соціологів, а в 2003 р. було здійснено випуск перших магістрів соціології.

Випускники факультету працюють у ВНЗ і дослідницьких центрах не тільки України, але й багатьох країн ближнього і далекого зарубіжжя – в США та Англії, Польщі та Чехії, в Таїланді та Китаї, Японії і Кот-д'Івуарі, Марокко та Росії.

Викладачами та співробітниками соціологічного факультету ведеться плідна навчально-методична та науково-дослідна робота. Тут підготовлено понад 100 авторських курсів, видано 36 науково-методичних розробок, 22 навчальних посібники, 28 індивідуальних і колективних монографій.

На факультеті виходять п'ять періодичних видань: два визнаних фаховими збірники наукових праць ("Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства" і "Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна", серія "Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи"), два електронні журнали – "Соціопростір" (видає кафедра соціології управління та соціальної роботи) та "Соціологія майбутнього: науковий журнал з проблем соціології молоді та студентства" (видає кафедра соціології спільно з дослідницьким комітетом із соціології молоді Соціологічної асоціації України (САУ)), а також "Український соціологічний журнал", який факультет видає спільно з САУ.

З 1990 р. на факультеті працює спеціалізована рада із захисту докторських дисертацій. За ці роки захищено 23 докторських і 136 кандидатських дисертацій, у тому числі 9 докторських і 72 кандидатські роботи захищені викладачами, науковими співробітниками, аспірантами та здобувачами факультету.

Практично всі викладачі факультету беруть участь у наукових дослідженнях. За 20 років було виконано понад 30 науково-дослідних проєктів, у фокусі яких перебували такі проблеми, як: зміна соціально-класової структури сучасного українського суспільства; інституціоналізація структурних нерівностей і конфліктів у сучасній Україні та суспільствах Східної Європи; якість життя населення пострадянських суспільств; комунікативні механізми соціальної і етнополітичної консолідації українського суспільства; інтеграція українських університетів у європейський науково-освітній простір; роль вищої школи в соціокультурній та соціоструктурній трансформації посткомуністичних суспільств; класичні університети як центри формування інтелектуальної еліти суспільства; проблеми формування громадянської ідентичності української молоді; роль освіти як чинника консолідації українського суспільства; національні джерела і глобальні орієнтири духовного світу сучасної української молоді; перспективи розвитку університетської автономії та багато інших.

Результати досліджень, здійснених співробітниками соціологічного факультету за 20 років, представлені в десятках індивідуальних і колективних монографій і в більш ніж трьох тисячах наукових статей, опублікованих у вітчизняних та зарубіжних виданнях.

Творчі досягнення вчених соціологічного факультету ХНУ добре відомі не тільки соціологам України, а й науковій громадськості далекого і ближнього зарубіжжя. Це стало можливим завдяки широкому співробітництву

факультету з міжнародними дослідницькими фундаціями та програмами (INTAS, Soros Foundation, FP-7 EU, Kennan Institute, World Bank etc), а також з ученими більш ніж 40 університетів і дослідницьких організацій Росії, Білорусі, Казахстану, Молдови, Вірменії, Грузії, Латвії, Польщі, Австрії, Великої Британії, Угорщини, Німеччини, США, Італії, Чехії та інших країн.

Важливою формою розвитку міжнародних наукових зв'язків стали літні та зимові школи молодих соціологів, які проводяться факультетом спільно зі Східноукраїнським фондом соціальних досліджень і Соціологічної асоціацією України. Починаючи з 1997 р. у роботі цих шкіл взяли участь понад 300 молодих учених з України, пострадянських країн і держав Східної Європи.

Доброю традицією стали зустрічі викладачів і студентів факультету з відомими вченими-соціологами. Так, гостями викладачів і студентів соціологічного факультету ХНУ були Т. Заславська і В. Ядов, І. Валлерстайн та Л. Тевено, П. Тамаш і В. Паньков, А. Ріхард і С. Філіппс, Н. Генев і М. Галлер та інші зарубіжні соціологи.

Факультет по праву вважається центром наукової комунікації. У 1994 р. Оленою Олександрівною Якубою була закладена традиція проведення "Харківських соціологічних читань", у 2010 р. були проведені ювілейні, п'ятнадцяті Читання. За ці роки в збірнику наукових праць "Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства", який випускається до Читань, опубліковано близько 5 тис. наукових статей, у роботі конференції взяли участь сотні вчених з України, Росії, Молдови, Грузії, Вірменії, Білорусі, Казахстану, Польщі, США, Великої Британії, Австрії, Ірландії, Італії, Індії та інших країн.

З 2004 р. на факультеті проводиться Міжнародна конференція "Якубинська наукова сесія", на якій представляються результати емпіричних досліджень як українських, так і зарубіжних соціологів. Разом із Соціологічною асоціацією України, колективним членом якої факультет є вже багато років, восени 2009 р. був організований і проведений I Конгрес САУ, який викликав великий інтерес не тільки вітчизняної, а й світової соціологічної спільноти.

Не відстають від своїх викладачів і студенти. На факультеті активно працює студентське наукове товариство. Важливим напрямом його роботи є організація щорічних міжнародних наукових конференцій студентів і аспірантів, на яких збираються молоді вчені з України, Росії, Білорусі, Польщі та інших країн.

П'ять років поспіль соціологічний факультет організовує і проводить Всеукраїнську олімпіаду із соціології, серед призерів якої, як і серед переможців Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт, чимало студентів Харківського університету.

За тридцять один рік підготовки соціологів-професіоналів Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна зробив величезний внесок у розвиток соціологічної освіти і науки в Україні. Численні досягнення викладачів і студентів соціологічного факультету цього університету є безсумнівними. І все ж голов-

не з них – це унікальна морально-психологічна атмосфера, що панує на факультеті, демократизм, партнерські відносини, творча співпраця викладачів і студентів у навчальному процесі та наукових дослідженнях кафедр, тобто всі ті принципи, які були покладені в основу життєдіяльності факультету Оленою Олександрівною Якубою і дбайливо зберігаються її учнями та послідовниками. Така атмосфера і величезний інтелектуальний потенціал викладачів факультету забезпечують високу якість соціально-професійної підготовки його випускників.

Основи сучасного **факультету соціології Київського національного університету імені Тараса Шевченка** закладалися протягом десятиліть на факультеті філософії Київського університету. 1961 р. на філософському факультеті була створена лабораторія конкретних соціологічних досліджень. 1979 р. на цьому ж факультеті було створено кафедру соціології. 1986 р. кафедра розширилася до відділення соціології. У 1991 р. був створений факультет соціології та психології, на якому розпочалася підготовка фахівців-соціологів. Факультет очолив доктор філософських наук, професор Володимир Ілліч Волович, а з 2001-го – член-кореспондент НАНУ, доктор історичних наук, професор Володимир Борисович Євтух. На основі відділення соціології факультету соціології та психології у 2007 р. був створений факультет соціології. Новостворений факультет очолив кандидат фізико-математичних наук Андрій Петрович Горбачик. За 18 років на факультеті підготовлено потужну когорту викладачів соціології, дослідників, соціологів-практиків, які плідно працюють як в Україні, так і за кордоном.

На факультеті чотири кафедри: теорії та історії соціології (завідувач – професор В.І. Судаков), методології та методів соціологічних досліджень (завідувач – професор В.І. Волович), соціальних структур та соціальних відносин (завідувач – професор О.Д. Куценко), галузевої соціології (завідувач – професор Ю.І. Яковенко). На факультеті викладають 11 докторів наук та 30 кандидатів наук.

Факультет готує фахівців із соціології двох рівнів кваліфікації – бакалавр та магістр. Можливості наукового і науково-педагогічного росту випускників факультету забезпечуються магістратурою, аспірантурою та докторантурою. Випускники факультету соціології кваліфікуються як викладачі соціології та суспільствознавчих дисциплін у навчальних закладах II–IV рівнів акредитації та як дослідники – у державних, громадських і приватних організаціях та установах.

На факультеті виходять періодичні видання "Вісник Київського університету. Серія: Соціологія" та збірник наукових праць "Актуальні проблеми соціології, психології та педагогіки".

Викладачі, науковці, аспіранти та студенти факультету активно займаються науковими дослідженнями. Свідченням високого рівня їхніх наукових здобутків є отримані за участь і перемоги в конкурсах наукових робіт Національної академії наук України, Міністерства освіти і науки України дипломи, нагороди, премії, а також гранти Міжнародного фонду "Відродження", програми Європейського Союзу TEMPUS-TACIS, Програми розвитку ООН, фонду Фулбрайта (США) тощо.

Співробітники факультету залучені до діяльності різноманітних громадських наукових організацій: САУ (Соціологічна асоціація України); Київського регіонального відділення САУ; Українського філіалу міжнародного інституту Питирима Сорокіна – Миколи Кондратьєва; відділення політології, соціології та права Академії наук вищої школи України.

Кафедра *галузевої соціології* була ядром робочої групи з розробки Галузевого стандарту вищої освіти України за спеціальністю "соціологія".

Факультет тісно співпрацює з фахівцями Інституту соціології НАН України, Національного університету "Киево-Могилянська Академія", Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна, Одеського національного університету імені І.І. Мечникова, Львівського національного університету імені Івана Франка, Волинського національного університету імені Лесі Українки, Університету штату Айова (США), Мюнхенського університету імені Людвіга Максиміліана (ФРН), університету м. Констанц (ФРН), Центральноєвропейського університету (Угорщина), Вільного університету м. Берлін (ФРН).

Кафедру соціології Дніпропетровського національного університету імені Олеса Гончара засновано 29 квітня 1991 р. на історичному факультеті з метою участі у гуманітаризації навчання, забезпечення соціологічної підготовки на технічних і природничих факультетах університету.

Очолив кафедру заслужений працівник освіти України, почесний професор Дніпропетровського національного університету, голова Дніпропетровського регіонального відділення САУ, доктор історичних наук, професор Віктор Георгійович Городяненко, який очолює її і дотепер.

Реалізуючи концепцію підготовки фахівців нового профілю, кафедра соціології здійснює підготовку соціологів за освітньо-кваліфікаційними рівнями "бакалавр", "спеціаліст" і "магістр".

На кафедрі працюють 1 доктор наук (В.Г. Городяненко), 9 кандидатів наук, доцентів (В.А. Бойко, О.В. Гилюн, А.В. Демичева, С.В. Легеза, В.А. Макаренко, В.В. Ніколенко, О.В. Ходус, Л.І. Швидка, А.М. Ячний).

Науковцями кафедри ведуться численні соціологічні дослідження трансформаційних процесів в Україні, проблем соціального самопочуття різних верств населення, адаптації громадян до соціальних змін, проблем, пов'язаних із процесами в системі вищої освіти тощо. У середньому щорічно кожен викладач кафедри бере участь в роботі 3–4 наукових конференцій, публікує 5–6 наукових робіт, плідно примножуючи здобутки української соціології.

При кафедрі соціології діють навчально-методична лабораторія та методичний кабінет.

Особливість навчання – включення студентів у дослідницькі проекти кафедри та САУ. Працює наукове студентське товариство, в межах якого протягом 1999–2010 рр. реалізовано низку вагомих дослідницьких проектів.

Щорічно на студентській науковій конференції майбутні фахівці презентують та обговорюють результати власних наукових пошуків.

Студенти-соціологи не раз ставали переможцями та лауреатами різноманітних конкурсів наукових робіт, олімпіад, проектів. Випускникам, які досягли високих результатів і прагнуть до активної наукової творчості, надається можливість навчання в аспірантурі. За час її існування підготовлено і захищено понад 20 кандидатських дисертацій.

Історія **кафедри соціології Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля** тісно пов'язана з історією розвитку університету. Спочатку навчальна та наукова робота із соціології велася кафедрою соціально-політичних теорій (секція соціології), на базі якої в 1996 р. була створена кафедра філософії і соціології. Самостійною кафедра соціології стала від липня 1999 р. Того ж року було здійснено перший набір студентів за фахом "соціологія".

Кафедру очолює доктор соціологічних наук, професор, член правління Соціологічної асоціації України, керівник Луганського відділення Соціологічної асоціації України Борис Григорович Нагорний. Має понад 35-річний досвід організації та проведення соціологічних досліджень. Усього за роки науково-педагогічної діяльності опублікував понад 100 друкованих праць, співавтор двох навчальних посібників. Веде активну наукову роботу. Його наукові та науково-методичні праці регулярно друкуються у фахових наукових збірниках.

На кафедрі працюють канд. соціол. наук А.В. Яковенко, канд. філос. наук О.Ю. Чернов, канд. істор. наук Б.О. Тихомиров, канд. пед. наук О.І. Богучарова, канд. психол. наук О.С. Звонко, канд. філос. наук В.Я. Злотін, канд. соціол. наук О.О. Лобовикова та ін.

Кафедра підтримує тісні ділові зв'язки з провідними соціологічними центрами України: Київським, Одеським, Дніпропетровським, Львівським національними університетами, а також соціологічними підрозділами інших вузів України. Крім того, налагоджені регулярні зв'язки з Інститутом соціології Національної академії України, Українським інститутом соціальних досліджень імені О. Яременка. Крім того, відновлені зв'язки з провідними співробітниками Інституту соціології Російської академії наук, Вищою школою соціально-економічних наук, Соціологічним факультетом Московського державного університету та іншими соціологічними установами Росії.

Співробітники кафедри беруть регулярну участь у всіх заходах, що проводяться Соціологічною асоціацією України.

Кафедра випускає фаховий науковий збірник "Соціологічні дослідження", публікує наукові роботи своїх співробітників у виданнях інших університетів.

Кафедрою регулярно за участю студентів-соціологів проводяться соціологічні дослідження, опитування населення з різних аспектів життєдіяльності. Студенти беруть участь також у різних всеукраїнських конкурсах і студентських конференціях (асистент кафедри А.С. Мельников нагороджений срібною медаллю конкурсу "Кращий молодий соціолог року – 2009").

Кафедра історії та теорії соціології Львівського національного університету імені Івана Франка створена 2002 р. на історичному факультеті.

Її створенню передувало відкриття у 2001 р. спеціалізації "Історія та теорія соціології" на кафедрі етнології історичного факультету.

Завідувач кафедри – доктор соціологічних наук, професор Н. Черниш. На кафедрі працюють доктори соціологічних наук, професори Н. Черниш та Н. Коваліско, кандидати соціологічних наук, доценти Т. Бурейчак, О. Демків, Н. Зайцева-Чіпак, Т. Лапан, В.Середа, Т. Сидорович, В. Сусак, кандидати соціологічних наук, асистенти О. Бень, А.Кудринська, В. Володько.

Кафедра готує бакалаврів, спеціалістів та магістрів зі спеціальності "соціологія".

Головні напрями наукових досліджень: історія вітчизняної і зарубіжної соціології, соціологія регіоналізму та ідентичностей, соціологія глобалізації та глокальності, сучасні соціологічні теорії, триангуляція кількісних і якісних методів дослідження.

При кафедрі діє аспірантура. З 2007 р. захищено 11 кандидатських дисертацій. Кафедра організувала і щорічно проводить Міжнародний форум соціологів у Львові; 2007 р. започаткувала видання "Вісника Львівського національного університету. Серія соціологічна", що є фаховим виданням із соціології.

З 2006 р. кафедра здійснює наукове керівництво Центром моніторингу університету; за участю її викладачів проведено 7 загальноуніверситетських опитувань з питань якості навчально-виховного процесу та його методичного забезпечення.

Кафедра підтримує наукові контакти з факультетом соціології та Центром російських і східноєвропейських студій Канзаського університету (м. Лоренс, США), факультетом соціології університету Мічиган (м. Ан-Арбор, США), Канадським інститутом українських студій та факультетом соціології університету Альберти (м. Едмонтон, Канада).

Професор Н. Черниш – заслужений діяч науки і техніки України (2008). Викладачі кафедри доценти О. Демків і В. Середа стали переможцями Всеукраїнського конкурсу ім. Н. Паніної Інституту соціології НАН України на звання "Кращий молодий соціолог року" (2007, 2009), а доцент Т. Бурейчак виборола на цьому конкурсі срібну медаль (2008).

Студенти кафедри виборювали призові місця на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт з напрямку "Соціологія" та на Всеукраїнській олімпіаді з напрямку "Соціологія".

Кафедра соціології Одеського національного університету імені І.І. Мечникова заснована у 1992 р. у зв'язку з реорганізацією Одеського інституту політології і соціального управління та перетворення його на факультет соціології, економіки та політології. Підготовку фахівців за спеціальністю "Соціологія" було розпочато в 1991 р. у межах вищезгаданого інституту, а перший випуск спеціалістів соціології відбувся 1994 р. за трирічною програмою. Перший випуск за п'ятирічною програмою припав на 1996 р.

Засновником кафедри і її першим завідувачем до 2003 р. була доктор філософських наук, професор Неллі Олександрівна Победа. З 2003 р. кафедру очолює доктор соціологічних наук, професор Віталій Михайлович Онишук.

У 1997 р., після проходження атестації і отримання IV рівня акредитації, кафедри надали право підготовки бакалаврів, спеціалістів та магістрів соціології. Якість підготовки забезпечується колективом висококваліфікованих викладачів та педагогів у кількості 24 осіб. Серед них 6 докторів наук, професорів (В.М. Онищук, Н.О. Победа, В.І. Подшивалкіна, Е.А. Гансова, Т.Г. Каменська, О.В. Лісеєнко); 15 кандидатів наук, доцентів (О.Р. Личковська, О.А. Панков, А.В. Худенко, С.В. Романенко, О.В. Князева, Є.Я. Прохоренко, Т.Є. Мосійчук, О.О. Фостачук, І.Р. Чапська, С.С. Ветрова, Г.В. Ятвецька, К.С. Алексенцева-Тімченко, В.А. Полюга, Р.М. Свинаренко).

Завідувачем кабінету та старшим лаборантом кафедри від початку її існування працює Л.М. Єсаулова.

Викладачі кафедри є членами спеціалізованих вчених рад, експертних комісій та консультантами ряду соціологічних служб, агентств та фондів; виступають опонентами на захистах дисертаційних досліджень.

Вісім викладачів кафедри проходили стажування за кордоном (США, Канада, Іспанія, Німеччина, Швеція, Польща, Росія), а також в Інституті соціології Національної академії наук України.

Професор Н.О. Победа у 2002 р. отримала грант фонду Сороса на проведення дослідження "Соціальні ідентичності".

Професорсько-викладацький склад кафедри активно займається науково-редакційною роботою, представлений у редколегіях ряду наукових журналів, збірників, альманахів ("Перспективи", "Науковий вісник", "Вісник Одеського національного університету імені І.І. Мечникова", "Інтелігенція та влада" та ін.).

При кафедрі функціонує структура Соціологічної асоціації України – Південно-українське відділення, яке очолює доцент О.Р. Личковська.

Навчальні курси, розроблені науковцями кафедри, стали вагомим внеском у розвиток соціологічної освіти в Україні. Крім того, на всіх факультетах Одеського національного університету імені І.І. Мечникова педагогами кафедри викладається курс "Основи соціології", а також – курси спеціалізованих дисциплін відповідно до замовлень факультетів та інститутів ОНУ.

Починаючи з 2007 р. і до теперішнього часу колектив кафедри працює над виконанням загальної кафедральної теми "Дослідження інституційних змін і пошук нової ідентичності (регіональний аспект)", результати якої апробовуються у вигляді статей, тез та інших матеріалів в збірниках Інституту соціальних наук ОНУ, всеукраїнських і регіональних наукових виданнях, міжнародних спеціалізованих журналах, а також в роботі кафедрального науково-методичного семінару, в науковій роботі зі студентами та аспірантами, стажування в наукових центрах України та за кордоном.

Викладачі кафедри беруть участь в Міжнародних сорокінських читаннях у Москві, надають консультації в дослідницьких установах сусідньої Молдови та її структурах. На кафедрі соціології щорічно проходять стажування науковці із США, Канади, Великої Британії та Португалії.

Кафедра соціології Національного університету "Києво-Могилянська академія" є одним з провідних центрів підготовки кваліфікованих фахівців-соціологів бакалаврського та магістерського рівнів, а також кандидатів та докторів наук.

Завідувач кафедри – доктор філософських наук, професор Валерій Євгенович Хмелько.

На кафедрі працюють 3 доктори соціологічних наук, професори В. Хмелько, М. Винницький та В. Паніотто, 10 кандидатів соціологічних наук: О. Богданова, В. Бондар, О. Виноградов, О. Злобіна, О. Корегін, Л. Малиш, І. Набруско, С. Оксамитна, А. Телейко, Н. Харченко.

Професором кафедри соціології був, нині покійний, доктор філософських наук Володимир Леонідович Осовський, легенда української соціології.

Кафедра забезпечує викладання загальносоціологічних дисциплін, а також авторських курсів у галузі історії та теорії соціології, методології і методів соціологічних досліджень, аналізу даних, цілої низки різноманітних галузевих соціологій, формуючи як високий рівень теоретичних знань, так і різноманітні практичні вміння у слухачів. До послуг випускників, викладачів і всіх охочих – аспірантура і докторантура.

Кафедра соціології НУКМА має власну систему дистанційного навчання.

У тісній співпраці з кафедрою соціології працює науково-дослідницька установа – Київський міжнародний інститут соціології (КМІС) – перший зі створених в Україні недержавних науково-дослідних соціологічних центрів. Завдяки цьому викладачі, студенти та аспіранти кафедри мають можливість використовувати для своєї навчальної та наукової роботи понад сто унікальних масивів соціологічних даних, репрезентативних для дорослого населення України, зібраних починаючи з жовтня 1991 р. працівниками КМІС спільно з університетами та дослідницькими організаціями Великої Британії, Канади, Німеччини, США, Фінляндії, Швейцарії та Швеції, Організації Об'єднаних Націй, Світового банку та інших міжнародних організацій. З навчальною та науково-дослідницькою метою до послуг студентів і викладачів функціонує спеціально обладнана студія професійного спілкування для проведення інтерв'ю та фокус-груп.

Викладачі кафедри соціології підтримують міжнародні наукові контакти з департаментом соціології Університету Дж. Гопкінса (Балтимор, США); Університетом Оттави (Канада); Вищою школою економіки (Москва); Університетом Стоні Брук (США); фінським дослідницьким інститутом "Стакіс"; Інститутом філософії і соціології Польської академії наук (Варшава), дослідницьким інститутом Радіо Вільна Європа/Радіо Свобода (дослідницький центр "Інтермедіа"); дослідницькими відділами Світового банку, Міжнародної організації з міграції, проводять дослідження для проектів ТАСІС та Європейського Союзу.

Щороку викладачі кафедри за результатами власних наукових досліджень публікують наукові статті, беруть участь у роботі наукових конферен-

цій та семінарів, зокрема міжнародних. Аспіранти кафедри соціології вже кілька разів здобували грант ім. Петра Яцика для стажування в Інституті міжнародних відносин Університету Торонто.

Кафедра теорії та методології соціології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова створена у серпні 2007 р. доктором історичних наук, професором, членом-кореспондентом НАН України В.Б. Євтухом. Він очолює кафедру та є директором Інституту соціології, психології та управління НПУ імені М.П. Драгоманова. Кафедра теорії та методології соціології є випускаючою кафедрою за спеціальністю "Соціологія", спеціалізації "Соціологія освіти", "Соціальне управління", "Соціальні комунікації" освітньо-кваліфікаційного рівня "бакалавр", "спеціаліст", "магістр".

На кафедрі працює 7 професорів, докторів педагогічних, філософських, історичних наук (В.Б. Євтух, В.Г. Чугаєвський, Л.О. Аза, П.В. Кутуєв, А.О. Ручка, Л.М. Хижняк, Н.Б. Шуст), 12 кандидатів філософських, педагогічних, історичних наук, доцентів (А.О. Ярошенко, В.П. Степико, Г.В. Козловська, К.Ю. Шестакова, С.О. Штепа, В.В. Федас, К.Ю. Галушко, Г.О. Кисла, А.К. Яковенко, І.П. Шевель, Є.В. Сірий, Ю.Б. Савельєв).

Для більш цікавого та різноманітного проведення лекцій та семінарських занять кафедра залучає викладачів з інших ВНЗ України та викладачів ВНЗ інших країн. На кафедрі налагоджені зв'язки з Вищою школою управління м. Гданськ (Польща) і Вищою школою інформації та суспільно-юридичних наук у м. Бидгощ (Польща). Також з ініціативи Інституту створений Українсько-польський Центр "Європейські студії" (директор – Євтух В.Б), а також укладені угоди з Вищою школою ім. Богдана Янського (Варшава, Польща), Видавничим домом "Soft Press", Обухівською міською радою, Національним еколого-натуралістичним центром Міністерства освіти і науки України, Соціологічною службою TNS Україна.

Результатом плідної наукової, педагогічної, науково-методичної діяльності колективу кафедри є численні публікації у фахових наукових виданнях.

Науковці кафедри активно працюють у галузі соціології, досліджують специфіку викладання соціології в педагогічному університеті, розробляють підручники та посібники для студентів-соціологів, організовують стажування випускників за кордоном, орієнтуючись на оволодіння широким спектром сучасних прогресивних форм і методів, інноваційних підходів у навчально-педагогічній та науково-дослідній діяльності.

Редакція висловлює подяку представникам вищезазначених університетів за надану інформацію та закликає вчених-соціологів, викладачів соціологічних дисциплін до обговорення на сторінках нашого журналу проблем соціологічної освіти, підготовки фахівців-соціологів.